

УДК 338.24:658.15

Савчук Я.О.

кандидат економічних наук,
Приватний вищий навчальний заклад
«Академія рекреаційних технологій і права»

ФІНАНСОВА ДІАГНОСТИКА ПІДПРИЄМСТВА В СИСТЕМІ ЗМІЦНЕННЯ ЙОГО ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ

АНОТАЦІЯ

У статті розкриті основні напрями зміцнення фінансової безпеки підприємства через реалізацію фінансової діагностики суб'єкта господарювання. Запропоноване власне бачення місця фінансової діагностики в цьому процесі, що має вирішальне значення для доцільності та раціональності процесу діагностування. У межах проведеного дослідження обґрунтовано зміцнення системи фінансової безпеки підприємства шляхом регулювання питань фінансово-економічної спроможності підприємства, стійкості його до банкрутства, оптимізації рівня фінансових ризиків.

Ключові слова: безпека підприємства, фінансова безпека, управління фінансами, фінансова діагностика, завдання фінансової діагностики.

АННОТАЦИЯ

В статье раскрыты основные направления укрепления финансовой безопасности предприятия путем реализации финансовой диагностики предприятия. Предложено собственное видение места финансовой диагностики в этом процессе, что имеет решающее значение для целесообразности и рациональности процесса диагностирования. В рамках проведенного исследования обоснованно укрепление системы финансовой безопасности предприятия путем регулирования вопросов финансово-экономической состоятельности предприятия, устойчивости его к банкротству, оптимизации уровня финансовых рисков.

Ключевые слова: безопасность предприятия, финансовая безопасность, управление финансами, финансовая диагностика, задачи финансовой диагностики.

ANNOTATION

The article reveals the main directions of strengthening of financial security of an enterprise through realization of financial diagnostics of the subject of economic activity. Proposed own vision of the place of financial diagnostics in this process, which is crucial for the expediency and rationality of the diagnostic process. Within the framework of the research, the strengthening of the financial security system of the enterprise was substantiated by regulating the issues of financial and economic capacity of the enterprise, its stability before bankruptcy, and optimizing the level of financial risks.

Key words: enterprise security, financial security, financial management, financial diagnostics, tasks of financial diagnostics.

Постановка проблеми. Нині більшість підприємств, які працюють у нестабільному економічному і суспільно-політичному середовищі, переживають глибокий спад виробництва і знаходяться або в критичному стані, або в стані банкрутства. В таких умовах пошук шляхів удосконалення системи управління підприємством у напрямі орієнтації системи на підтримку достатнього рівня економічної безпеки підприємства, а особливо – її фінансового складника, стає вкрай актуальним. По суті, ця проблема передбачає використання комплексу заходів, які покликані забезпечити захищеність діяльності підприємства від негативних впливів зовнішнього середовища, а також наділити його

здатністю швидко усувати загрози або адаптуватися до умов, що склалися.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасна наукова література визначає сутність поняття «безпека підприємства» насамперед у зв'язку з оточенням господарюючого суб'єкта, тобто з відносинами, в які він вступає у процесі своєї діяльності [1; 2; 3]. При цьому ми вважаємо, що варто одночасно розглядати підприємство як суб'єкт фінансових взаємин, бо саме в такому середовищі виникають загрози його фінансовій безпеці.

Формулювання цілей статті (**постановка завдання**). Таким чином, фінансова безпека є одним із найважливіших складників економічної безпеки підприємства, що визначає стан захищеності його ключових інтересів у фінансовому середовищі від дії факторів негативного впливу. Крім того, рівень фінансової безпеки характеризує стан, здатність і можливість системи протидіяти загрозам і ризикам незалежно від їх походження, внутрішнього або зовнішнього. Головними цілями, які ми ставили перед собою, здійснюючи дослідження, є: розкрити основні напрями зміцнення фінансової безпеки підприємства через реалізацію фінансової діагностики суб'єкта господарювання; запропонувати власне бачення місця фінансової діагностики в цьому процесі, що має вирішальне значення для доцільності та раціональності процесу діагностування.

Виклад основного матеріалу дослідження. Значення фінансового складника для досягнення довгострокових цілей підприємства і забезпечення його ефективної діяльності визначає важливість і актуальність управління фінансовою безпекою. Його правильне і доцільне впровадження в практику діяльності підприємства дає змогу вирішити низку найважливіших завдань.

По-перше, це досягнення фінансової стійкості, необхідного рівня платоспроможності та ліквідності, а також фінансової незалежності підприємства в довгостроковому періоді. На нашу думку, критерії, які характеризують саме ці сторони фінансового стану підприємства, дають найбільш конкретне уявлення про рівень його безпеки. Тому необхідність дотримання умов безпеки вимагає постійного моніторингу позначеного комплексу показників.

По-друге, визначення найбільш оптимальних шляхів залучення фінансових ресурсів, а також ефективних способів їх розподілу. Постійне відстеження співвідношення власного

і залученого капіталу, співвідношення майна в грошовій та негрошовій формі дає можливість у будь-який момент сформулювати уявлення про фінансово-економічний стан підприємства, визначити тенденції його економічного зростання.

По-третє, ідентифікація фінансових ризиків, які можуть перетворитися в загрози стійкій діяльності. Вирішення цього завдання є вкрай важливим, оскільки група фінансових ризиків займає найбільш значуще місце в «портфелі ризиків» кожного суб'єкта господарювання. Своєчасне і точне визначення загроз дасть змогу розробити систему заходів з оперативного реагування на їх виникнення і забезпечить ефективне усунення економічних ризиків.

І, по-четверте, здатність самостійного опрацювання та впровадження фінансової стратегії. Слід зазначити, що проблема формування і реалізації фінансових механізмів стратегії розвитку підприємств на сучасному етапі їх діяльності є процесом самоорганізації. У процесі цього процесу підприємство реалізує антикризові заходи, веде боротьбу за виживання в умовах жорсткої конкуренції, змушене вирішувати проблеми у зв'язку з прийняттям невдалих управлінських рішень у минулому і недостатнім регулюванням діяльності з боку держави, випробовує нові форми відносин на різних рівнях. Для подолання перелічених труднощів, які часто нестандартні для кожного окремого підприємства, необхідна достовірна, повна, компетентна інформація, що вимагає пошуку рішень для забезпечення нормального функціонування в умовах невизначеності і недостатньої інформованості.

У роботі з підтримки економічної безпеки підприємства, на нашу думку, слід приділити особливу увагу діагностиці його діяльності, а особливо – діагностиці фінансової діяльності, яка є одним з основних складників функціонування кожного економічного суб'єкта.

Фінансова діагностика – комплекс всебічних систематичних досліджень, здійснення яких дає змогу визначити фінансовий стан підприємства, відстежити техніку прийняття рішень фінансового характеру, проаналізувати вплив факторів зовнішнього і внутрішнього походження на результати його роботи, а також виявити резерви і шляхи їх поліпшення та обґрунтувати необхідні управлінські рішення для вдосконалення господарювання. Використання інструментарію фінансової діагностики дає змогу підприємству уникнути порушення фінансової безпеки своєї діяльності, а також контролювати процес її фінансового забезпечення. Таким чином, фінансова діагностика може бути використана як для оцінки будь-якого управлінського рішення, прийнятого в межах фінансового менеджменту підприємства, так і для оцінки діяльності господарюючого суб'єкта з погляду забезпечення фінансової безпеки в конкретних економічних умовах.

Реалізація діагностики в кожному окремо взятому випадку є унікальним процесом, що

реалізовується під впливом факторів, що визначають вибір методів та напрямів її здійснення. Виділення і врахування цих факторів дасть змогу досягти мети дослідження найбільш прийнятним і ефективним шляхом.

Для визначення впливу найвагоміших факторів на обрання напрямів та методів діагностики фінансово-господарської діяльності підприємства можна скористатися зіставленням з медичним терміном «діагностика», спосіб проведення якої залежить від стану здоров'я натеper, попередньо прогнозованої появи та розвитку хвороби, наявності медичного персоналу відповідної кваліфікації та відповідної медичної апаратури, вартості проведення певних процедур діагностики, цінності результатів проведеної діагностики. Аналогічно в економіці можна виділити та охарактеризувати такі основні чинники, від яких залежить раціональність моделі діагностики фінансово-господарської діяльності підприємства [4, с. 159-160]:

1. Обрана керівництвом стратегія – за цією стратегією обирають пріоритетні складники діагностики та принципи формування бюджету її проведення.

2. Теперішній фінансовий стан підприємства (на основі попередньо проведеної діагностики) – визначає необхідну глибину дослідження.

3. Прогнозована загроза кризового стану (на основі попередньо проведеної діагностики) – визначає глибину дослідження за тими чинниками, які мають підвищену можливість виникнення.

4. Наявність персоналу відповідної кваліфікації – визначає здатність виконання власними силами діагностики, а також доцільність передавання права на її проведення сторонньому виконавцю.

5. Вартість реалізації певних етапів діагностики – впливає на глибину діагностики.

6. Ефективність моделі діагностики – визначає ефективність комплексу етапів діагностики, а отже, економічно оптимальну модель та схему реалізації діагностики.

Саме ефективність моделі діагностики фінансово-господарської діяльності як адекватного динамічного інструменту оцінки діяльності економічних суб'єктів є фактором росту обґрунтованості стратегії, швидкості виявлення і нейтралізації прорахунків управління та загроз зовнішнього середовища.

Вибір методів і напрямів діагностики фінансово-господарської діяльності підприємства найбільш суттєво відображається на структурі процесу діагностики.

Як можна судити із дослідження підходів до визначення діагностики в сучасній економічній науці, є також проблема єдності розуміння структури процесу її реалізації.

Більшість учених використовують традиційний підхід, що ґрунтується на аналогіях, тобто ознаках подібності діагностики фінансово-господарської діяльності та фінансового аналізу [5; 6; 7] чи діагностики економічної [8; 9; 10].

О. Мороз і О. Сметанюк [11, с. 32, 43, 46-47] пропонують системний підхід, де вирішальну роль відіграє процес перетворення інформації відповідно до необхідних її характеристик. Реалізацію діагностики, що поділяється на діагностику стану і діагностику процесу, визначають такі характеристики, як об'єкт, мета, завдання та методи.

Досить ґрунтовним є концептуальний підхід, що використовує у своїй праці Л. Костирко [1]. У межах підходу передбачається поділ дослідження потенціалу фінансово-економічної стійкості підприємства на блоки, що послідовно змінюють один одного: цільова функція діагностики; діагностика на стадії розроблення і формування механізму забезпечення фінансового управління; комплексна діагностика на стадії реалізації фінансової стратегії підприємства; використання результатів діагностики для вибору фінансової стратегії.

Складність та неоднозначність підходів до формування структури діагностики фінансово-господарської діяльності підприємства викликає необхідність подальшого дослідження в руслі найбільш перспективного підходу, яким, на нашу думку, є концептуальний підхід, оскільки дає змогу враховувати основоположні теоретичні аспекти її реалізації. Використання концептуального підходу дає змогу оцінити фінансово-господарську діяльність підприємства під іншим кутом, на відміну від того, коли вона досліджувалася на основі традиційних підходів чи системного аналізу.

Висновки. Підсумовавши результати дослідження, слід коротко викласти їх у такий спосіб:

1. Фінансовий складник є одним із найважливіших у системі економічної безпеки підприємства. Впровадження та розвиток системи фінансової безпеки передбачає розгляд і регулювання питань фінансово-економічної спроможності підприємства, стійкості до банкрутства, визначає параметри платоспроможності та інші характеристики, що дає змогу знизити рівень фінансових ризиків і усунути наявні загрози.

2. З метою досягнення допустимого рівня параметрів безпеки підприємства слід здійснювати управління фінансовою безпекою, яке в кінцевому підсумку підпорядковане розробленню та реалізації фінансової стратегії.

3. Використання повноцінного інструментарію діагностики фінансової діяльності підприємства та розроблення на основі її результатів економічно обґрунтованих і оптимальних управлінських рішень дає змогу забезпечити ефективне управління його фінансовою безпекою.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Костирко Л.А. Діагностика потенціалу фінансово-економічної стійкості підприємства: монографія / Л.А. Костирко. Х.: Фактор, 2008. 336 с.
2. Поддєрьогін А.М. Фінанси підприємств: підручник / за ред. Поддєрьогіна А.М. К.: КНЕУ, 2004. 328 с.

3. Кузьменко Л.В. Фінансовий менеджмент: навч. посібник / Л.В. Кузьменко, В.В. Кузьмін, В.М. Шаповалова Херсон: Олді-плюс, 2003. 256 с.
4. Андрушко О.Б. Моделювання діагностики кризового стану та загрози банкрутства підприємства / О.Б. Андрушко, М.Р. Горбачевська // Вісник національного університету «Львівська політехніка». 2006. № 552. С. 158-163.
5. Бланк І.А. Финансовый менеджмент: учебный курс / И.А. Бланк. К.: Ника-Центр Эльга, 2001. 528 с.
6. Зимин Н.Е. Анализ и диагностика финансового состояния предприятий: учеб. пособие / Н.Е. Зимин. М.: Инфра-М, 2002, 321 с.
7. Шеремет А.Д. Методика финансового анализа / Шеремет А.Д., Сайфулин Р.С., Негашев Е.В. М.: ИНФРА-М, 2000. 208 с.
8. Гетьман О.О. Економічна діагностика: навч. посіб. / Гетьман О.О., Шаповал В.М. К.: Центр навчальної літератури, 2007. 307 с.
9. Євдокимова Н.М. Економічна діагностика: [навч. посіб для самост. вивч. дисц. вид 2-ге, без змін] / Євдокимова Н.М., Кірієнко А.В. К.: КНЕУ, 2006. 110 с.
10. Загорна Т.О. Економічна діагностика: навч. посіб. / Загорна Т.О. К.: Центр учбової літератури, 2007. 400 с.
11. Мороз О.В. Фінансова діагностика у системі антикризового управління на підприємствах: монографія / Мороз О.В., Сметанюк О.А. Вінниця: УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2006. 167 с.

REFERENCES:

1. Kostyrko, L.A. (2008), *Diahnostyka potentsialu finansovo-ekonomichnoi stiiokosti pidpriemstva* [Diagnostics of the potential of financial and economic stability of the enterprise], Faktor, Kharkiv, Ukraine.
2. Poddjerjoghin, A.M. (2004), *Finansy pidpriemstv* [Finance of Enterprises], KNEU, Kyiv, Ukraine.
3. Kuzjmenko, L.V., Kuzjmin, V.V. and Shapovalova V.M. (2003), *Finansovyi menedzhment* [Financial Management], Oldi-pljus, Kherson, Ukraine.
4. Andrushko, O.B. and Ghorbachevsjka, M.R. (2006), „Simulation of the diagnosis of the crisis situation and the threat of bankruptcy of the enterprise”, *Visnyk natsionalnoho universytetu „Lvivska politehnika”*, no. 552, pp.158-163.
5. Blank, I.A. (2001), *Finansoviy menedzhment* [Financial Management], Nika-Centr Jel'ga, Kyiv, Ukraine.
6. Zimin, N.E. (2002), *Analiz i diagnostika finansovogo sostojanija predpriatij* [Analysis and diagnosis of the financial condition of enterprises], Infra-M, Moscow, Russia.
7. Sheremet, A.D., Sajfulin, R.S. and Negashev, E.V. (2000), *Metodika finansovogo analiza* [Methods of financial analysis], Infra-M, Moscow, Russia.
8. Ghetjman, O.O. and Shapoval, V.M. (2007), *Ekonomichna diahnostryka* [Economic diagnostics], Centr navchal'noji literatury, Kyiv, Ukraine.
9. Jevdokymova, N.M. and Kirijenko, A.V. (2006), *Ekonomichna diahnostryka* [Economic diagnostics], (2nd ed.), KNEU, Kyiv, Ukraine.
10. Zaghorna T.O. (2007), *Ekonomichna diahnostryka* [Economic diagnostics], Centr uchbovoji literatury, Kyiv, Ukraine.
11. Moroz, O.V. and Smetanjuk, O.A. (2006), *Finansova diahnostryka u systemi antykrizovoho upravlinnia na pidpriemstvakh* [Financial diagnostics in the system of crisis management at enterprises], UNIVERSUM-Vinnycja, Vinnycja, Ukraine.

Savchuk Ya.O.
*Candidate of Economic Sciences,
Private Higher Education Institution
“Academy of Recreational Technologies and Law”*

FINANCIAL DIAGNOSTICS OF THE ENTERPRISE IN THE SYSTEM OF STRENGTHENING ITS FINANCIAL SAFETY

The article reveals the main directions of strengthening the financial security of an enterprise through the realization of financial diagnostics of the subject of economic activity. Proposed own vision of the place of financial diagnostics in this process, which is crucial for the expediency and rationality of the diagnostic process. Within the framework of the research, the strengthening of the financial security system of the enterprise was substantiated by regulating issues of the financial and economic capacity of the enterprise, its stability before bankruptcy, and optimizing the level of financial risks.

Financial security is one of the most important components of the economic security of an enterprise, which determines the level of security of its key interests in the financial environment from the influence of factors of negative influence. In addition, the level of financial security characterizes the state, ability, and opportunities of the system to respond to threats and risks, regardless of their origin, internal or external.

The importance of a financial component for achieving the long-term goals of an enterprise and ensuring its effective operation determines the importance and relevance of financial security management.

The financial component is one of the most important in the system of economic security of the enterprise. The development of the financial security system involves regulation of issues of the financial and economic capacity of the enterprise, bankruptcy stability, determines solvency parameters and other characteristics, which allows reducing the level of financial risks.

To achieve the acceptable level of security parameters of an enterprise, financial security should be managed, which is a subject of the development and implementation of a financial strategy.